

Representantforslag 74 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen

Dokument 8:74 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold, Torgeir Trældal, Per-Willy Amundsen og Jan-Henrik Fredriksen om et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftnæringen

Til Stortinget

Bakgrunn

I de siste 15 til 17 årene har staten bevilget nær 2 mrd. kroner til reindrifta. I hele landet er det 550 personer som er berettiget til tilskudd i reindriftsavtalen. De store overføringene skulle blant annet føre til at reintallet ble brakt i balanse med beitegrunnlaget. Men reinflokkene har isteden vokst over alle grenser, mange beiteområder er kritisk dårlige. Hvert år forhandler Norske Reindriftsamers Landsforbund og Landbruks- og matdepartementet om en reindriftsav-

tale. De siste årene har det ligget bevilgninger i reindriftsavtalen på rundt 100 mill. kroner pr. år.

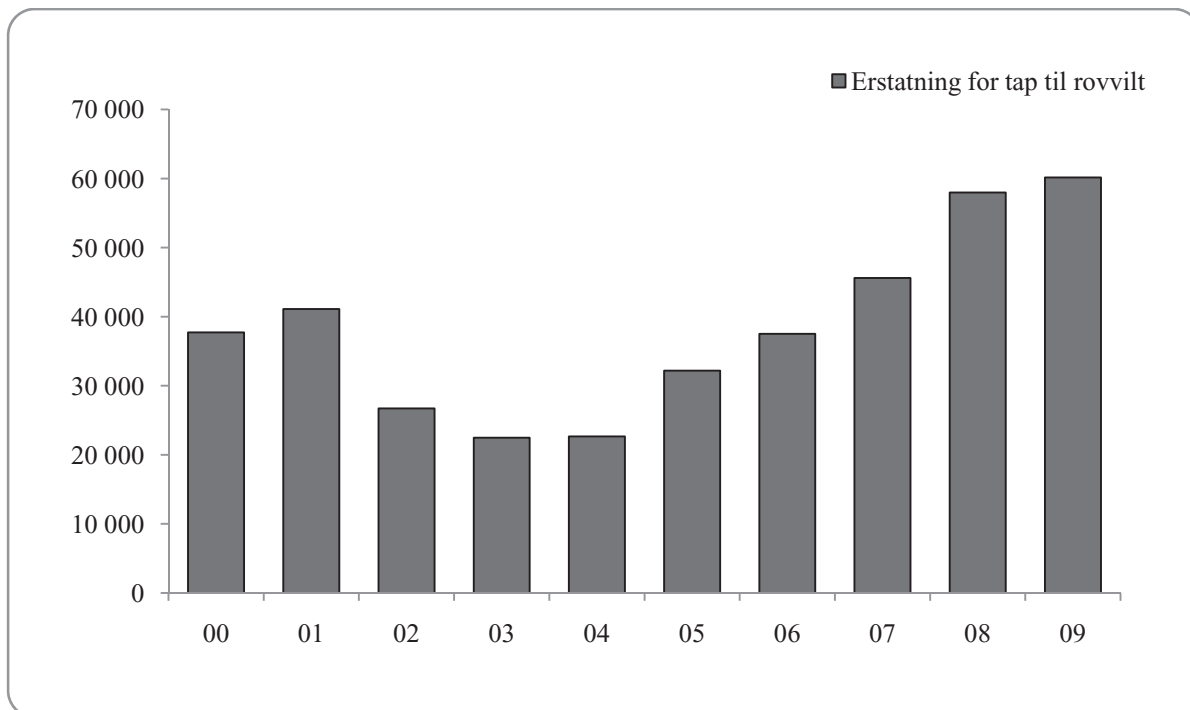
Kravet fra reindriftnæringen til reindriftsavtalen for perioden 2011/2012 er på 125 mill. kroner.

Fra 1993 til 2000 investerte staten 350 mill. kroner i omstillingstiltak i reindrifta. Målet var å få ned reintallet og oppnå en sunnere økonomi i næringen.

Mange som gikk på statlig omstillingslønn, er tilbake i reindriften. Fra 2002 til 2006 bevilget staten nye 11–12 mill. kroner til såkalt «reintallstilpassning». Rundt 3 000 personer i Norge har eget reinmerke. Det omfatter også eldre og barn som ikke er aktive. Det anslås at det legges ned drøyt 1 000 årsverk i reindriftnæringen. Innovasjon Norge har i de siste årene bevilget 40 mill. kroner til tiltak for å øke verdiskapingen i reindriften i Finnmark med små resultater. Tamreindriften innen reinbeiteområdene er forbeholdt etniske samer.

Erstatningsutbetalinger for rovvilttap

Figur 6.3.2 viser utviklingen i utbetalte rovviltstatninger fra Direktoratet for naturforvaltning (DN) i den siste tiårsperioden.

Figur 6.3.2 Utbetalte rovvilterstatninger til reindriftsnæringen i perioden 2000–2009 (2009-kroner).

Det går fram av figuren at erstatningsutbetalingene var lavest i sammenligningsperioden i 2003 (22,4 mill. kroner) og er høyest i 2009 (60,2 mill. kroner).

Forslagsstillerne vil bemerke at det ikke er samsvarende mellom de tall som fremkommer i reindrifftsavtalen med de tall som foreligger fra Direktoratet for naturforvaltning.

Vurdering

Fremskrittspartiets representanter har ved flere anledninger satt søkelys på situasjonen i reindriftsnæringen både når det gjelder økonomi, økologisk bærekraft og konflikter både internt i næringen og med andre næringsaktører.

Det vises i denne sammenheng til følgende skriftlige spørsmål til landbruks- og matminister Lars Peder Brekk: Om konflikter mellom reindriftsnæring og bønder som får ødelagt sin innmark (Dokument 15:209 (2009–2010)), om problem knyttet til omsetning av reinkjøtt (Dokument 15:608 (2009–2010)), om fastsettelse av reintall vil bli vurdert i forhold til aktører som har reindrift som binæring og de aktører som har reindrift som hovednæring (Dokument 15:906 (2009–2010)), om omprioritering av midler ifølge reindrifftsavtalen for å sikre omsetning av reinkjøtt (Dokument 15:91 (2010–2011)), om fjerning av reingjerder for å unngå dyretragedier (Dokument 15:151 (2010–2011)), om tollfri import av fôr (Dokument 15:613 (2010–2011)).

I tillegg er det stilt flere spørretimespørsmål om konflikter mellom bønder og reindriftsnæringen samt situasjonen i reindriftsnæringen generelt, herunder knyttet til økonomisk og økologisk reindrifftsforvaltning.

I interpellasjon fra representanten Torgeir Trædal til landbruks- og matministeren (besvart 11. mars 2010) ble det stilt spørsmål om å få på plass en bærekraftig reindrift, med bakgrunn i at rein gir et sterkt press på ressurs-situasjonen i Finnmark og skaper problemer for bl.a. bønder.

I forbindelse med Stortingets behandling av næringskomiteens budsjettinnstilling til statsbudsjettet for 2011, Innst. 8 S (2010–2011), påpekte representanter for Fremskrittspartiet at reintallet i Finnmark var for høyt og at det utspilte seg store dyretragedier på grunn av matmangel. Representantene påpekte også problemet med at rein invaderer innmarken til bønder i Nord-Norge i store horder, noe som fører til at næringsgrunnlaget til bønder er truet.

Landbruks- og matminister Lars Peder Brekk uttalte i den forbindelse følgende:

«Det har kommet noen innlegg som jeg må få lov til å kommentere. Jeg vil understreke at en del av de innleggene, spesielt innlegget til representanten Trædal, beskriver en situasjon som jeg ikke kjenner meg igjen i med bakgrunn i den informasjonen jeg har fått etter møter med Mattilsynet, Reindrifftsforvaltningen, Reindrifftsstyret og alle dem som jobber med denne næringen. Jeg tror det er viktig å lese en

del av medias beskrivelse av situasjonen i reindriftsnæringen med et litt mer kritisk blikk enn det enkelte i denne salen gjør. Det er faktisk slik at vinterbeitene er i meget god stand, ifølge reindriftsagronomene.»

Forslagsstillerne er ved flere anledninger blitt kontaktet av bønder og reindriftseiere som ber om hjelp til å gjenopprette en forsvarlig økologisk reindriftsforvaltning i Nord-Norge. Dette bekreftes også av deler av reindriftsnæringen i Dagbladet 13. januar 2011 og i Aftenposten 15. januar 2011 samt i NRK med mange innslag.

I et intervju med Aftenposten 15. januar 2011 uttaler professor i reindrift ved Sveriges lantbruksuniversitet, Öje Danell, at risikoen for kollaps i reindriftsnæringen er overhengende. Danell har forsket mye på reindriften i Sverige, og funnene er langt fra oppløftende.

I Sverige er det særlig rovdyrplagen som gjør det vanskelig å drive med rein.

På norsk side er rovdyrplagen tiltagende. Imidlertid er det største problemet på Finnmarksvidda at reiene konkurrerer hverandre fullstendig i senk. Resultatet er mangel på beiteareal samt overproduksjon av reinkjøtt. Alle reieiere tenker på seg selv, men det går til slutt ut over alle når det blir for mye rein. Ifølge Danell er dette en «allmenningens tragedie». Slik det er nå, får ikke reien nok mat og reieierne får ikke solgt kjøttet. Dette må løses raskt, mener professoren.

Professor i botanikk ved Universitetet i Oslo, Reidar Elven, uttaler følgende til forskningsmagasinet Apollon:

«Den samiske reindriften skader det biologiske mangfoldet på Finnmarksvidda. Problemet er størrelsen på reinsdyrflokkene. Vinterbeiteområdene i hele indre Finnmark er omtrent ødelagt (...).

Mesteparten av reinlaven er allerede spist opp eller tråkket ned av rein. (...) De hardest rammede områdene er allerede ørken. Nedbeitingen av Finnmark er derfor en økologisk katastrofe. (...) Det kan ta opptil femti år før reinlaven er tilbake.»

Elven mener også at driften allerede har vært i ubalanse med naturen i minst 30 til 40 år.

Professor i økologi ved Universitetet i Tromsø, Rolf Anker Ims, som er prosjektleder for «Økosystem Finnmark» som kombinerer fagfeltene økologi og samfunnsfag for å finne årsaker til og konsekvenser av variasjoner i reintall innenfor begge fagfelt, uttaler:

«Prosjektet har blant annet samlet data fra slakterier, for å vurdere om overtallighet i reinflokker fører til lavere slaktevekt på dyrene. En slik sammenheng har vært allment akseptert tidligere, og ble også klart påvist i Økosystem Finnmark.

Men undersøkelsen har i tillegg vist noen av de biologiske mekanismene som ligger bak de lave slaktevektene.

Fostre hos simler som slaktes på etter vinteren ble undersøkt, og det ble funnet at fostrene er mindre hos simler fra bestander med høy tetthet enn hva som er tilfelle for bestandene med lav tetthet. Beiteslitasje får altså effekter på reien allerede i mors liv.

– I tillegg ser vi at tennene hos rein fra høytetthetsområder i Finnmark slites raskere enn hos alle andre sammenlignbare hjortedyrbestander. Tennene slites faktisk ned til gommene på ganske få år.

– Årsaken er nedbeitingen, som fører til at reien må spise mer fiberrik kost. Dyrene får sannsynligvis også i seg en del sand og stein som følge av nedslitt beitevegetasjon.

– De dårlige tennene gjør at dyrene i enda mindre grad klarer å nyttegjøre seg den dårlige kosten de får.

Enkelte forskere har ment at svært høyt beitepress over tid kunne tippe økosystemet i positiv retning, ved at beitene etter hvert domineres av produktive beiteplanter slik som næringsrike arter av gress.

– Denne teorien har vi tilbakevist. Vårt prosjekt viser helt entydig at for mange rein reduserer beitegrunnet, også innen de mest produktive sommerbeitene.

Konklusjonene baserer seg på et stort materiale fra feltarbeid. Ikke mindre enn 15 961 målepunkter har blitt analysert. Tjuv sommerbeitedistrikter i Finnmark ble brukt som studieenheter.

Distriktene ble valgt slik at områdene til sammen utgjorde 10 par med nabadistrikter, hvor hvert par har et distrikt med relativt høyt reintall og et distrikt med lavt reintall.

På denne måten fikk storskalamålingene nesten et eksperimentelt oppsett som la grunnlag for robuste analyser.

– Studiet var svært omfattende, kanskje til og med unikt i sitt omfang. Vi hadde rene armeene av økologer i felt for å samle felldata. I tillegg brukte vi satellitt-foto til å vurdere beiteeffekter i områder som var vanskelig tilgjengelige for feltarbeid. Den kombinasjonen viste seg å være veldig fruktbar.

Den samfunnsfaglige delen av prosjektet har også avlivet noen myter. Blant annet teorien om at medvirkning, frivillige avtaler og økonomiske insentiver, såkalte «gulrot-virkemidler», er mer effektive enn den gode, gamle pisen.

– Reindriftsnæringen deltar selv aktivt i prosessen med å sette rammebetingelser for næringen, men uttrykker samtidig misnøye med reintallsjusteringene.

– Det viser seg at det finnes mange uenigheter knyttet til hvordan reintallet fastsettes, hvilke deler av næringen som bør redusere antallet og hvilke virkemidler som bør brukes.»

Rolf Anker Ims mener også at medforvaltnings-systemet har ført til at personer med mange rein får større makt, samtidig som subsidie- og erstatnings-systemet favoriserer store flokker. Dette kommer ekstra godt til syne etter såkalte katastrofevintre.

Ims uttaler videre:

«Etter slike vintre vil personer som driver stort både sitte igjen med flest dyr til videre produksjon og få storparten av erstatningene fra myndighetene.

– I realiteten virker systemet slik at de som driver minst bærekraftig favoriseres av staten. Hensikten fra myndighetenes side har nok vært å hjelpe reindriftnæringa i bærekraftig retning, men myndighetene har ikke klart å se de langsiktige konsekvensene av forvaltningen.

Reindriften oppfattes som en viktig kulturbærer i Finnmark. Samtidig skal næringen leve opp til produksjonskrav som sammenfaller med resten av samfunnet.

Reindriftnæringa ligger i skjæringspunktet mellom ny og gammel tid, og møter derfor mange utfordringer, ikke minst i forbindelse med til klimaendringer. Et varmere klima i Finnmark kan få stor effekt på vinterbeitene for reinen.

Mildvær med påfølgende frost eller mer snø på vidda er utfordringer som vil kreve mye av både næring og myndigheter.»

Økolog Rolf Anker Ims legger ikke skjul på at prosjektet Økosystem Finnmark har vært utfordrende.

Forslag

På denne bakgrunn fremmer forslagsstillerne følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen nedsette et uavhengig granskingsutvalg for å gjennomgå støtte- og tilskuddsordninger samt erstatningsordninger til reindriftnæringen.

19. januar 2011